

BEL €25 - INT €30
Afgiftekantoor Brugge Tweemaandelijks tijdschrift

Architecture in Belgium

Dossier Building for Culture

NL / FR

306

Af

AJDVIV, Atama, Atelier Chora, BC Architects, Collectif Dallas, HUB - Origin, Karbon, noA, Office Kersten Geers David Van Severen, Raamwerk, Robbrecht en Daem

	5	'A+, Bibliotheek en tuin' <i>Amaryllis Jacobs</i>	Visie
	7	'Meerdere rollen voor cultuur' <i>Eline Dehullu</i>	Edito
	11	'Antwerpen Diamantstad' <i>Inigo Custers</i>	Opinie
DOSSIER: BUILDING FOR CULTURE	12	Office Kersten Geers David Van Severen, Bibliotheek, Sint-Martens-Latem 'Sterk object' <i>Louis De Mey</i>	Project
	20	Robbrecht en Daem – BEAU – Popoff, Biermuseum, Brussel 'Bruxelles chantait, Bruxelles bruxellait...' <i>Pieter T'Jonck</i>	Project
	27	Karbon, Le Monty, Genappe 'Zich openstellen voor anderen' <i>Cécile Vandernoot</i>	Project
	30	AJDVIV, Cobra-depot, Antwerpen 'Kameraadschappelijk' <i>Christophe Van Gerrewey</i>	Project
	37	Cinemaximiliaan, Brussel 'Inhoud zonder architectuur' <i>Gideon Boie</i>	Project
	40	Atelier Chora, Muziektheater, Seraing 'Blik op het verleden en de toekomst' <i>Amélie Poirel</i>	Project
	47	noA, Gemeenschapscentrum Gilwe, Geluwe 'Verdichting door nabijheid' <i>Hera Van Sande</i>	Project
	52	Atama, Deelfabriek, Kortrijk 'De ruimtelijkheid van delen' <i>Arnaud De Sutter</i>	Project
	58	'Cultuur als third space' <i>Pieter T'Jonck</i>	Achtergrond
	64	Fédération Wallonie-Bruxelles '20 jaar culturele infrastructuur' <i>Chantal Dassonville</i>	Bijdrage
INTERVIEW	72	Martin Rauch ^{AUT} 'Act global, think local' <i>Lisa De Visscher</i>	
RECENTE PROJECTEN	79	BC Architects, Woodstock, Ardenne 'Floodingwater' <i>Léone Drapeaud</i>	Project
	85	HUB – Origin – Bureau Bouwtechniek, Gerechtsgebouw, Antwerpen 'Ernstige architectuur, kleurrijk verleden' <i>Bart Tritsmans</i>	Project
	90	Raamwerk, Jeugdsite, Eernegem 'Fantasie projecteren' <i>Arnaud De Sutter</i>	Project
	96	Skope – Collectif Dallas, West Paviljoen, Sint-Jans-Molenbeek 'De manier van werken uitdagen' <i>Anne-Laure Iger</i>	Project
PRODUCT NEWS	100	<i>Viviane Eeman</i>	
PORTRET	106	Poot Architectuur, Antwerpen <i>Sarah Poot</i>	Bureau
	108	Atelier Chora, Luik <i>Lisa De Visscher</i>	Bureau
STUDENT	110	Vlaams Bouwmeester 'Meesterproef: Sociaal wonen' <i>Marie Swyzen</i>	Bijdrage
	116	Van Hove Prijs 2023 'Lokale verankering' <i>Fabian De Vriendt</i>	Prijs
	118	ULB: Atelier Trame 'Stadhuizen onder de loep' <i>Johanna Keck</i>	Atelier
NIEUWS	120	As Found, deSingel, Antwerpen <i>Lisa De Visscher</i>	Expo
	122	Stanislas Jasinski <i>Gérald Ledent</i>	Boek

REDACTIE
EN TEAM

Artistiek directeur
Amaryllis Jacobs

Hoofd publicaties
Eline Dehullu

Hoofd expo's en lezingen
Lara Molino

Productie leider
Grégoire Maus

Verantwoordelijke communicatie en pers
Louise Van Laethem

Office manager en verantwoordelijke abonnementen
Deborah Schwarzbaum
office@a-plus.be
abonnement@a-plus.be

Verantwoordelijke advertenties en sponsoring
Rita Minissi
rita.minissi@mima.be
+32 497 500 292

Voorzitter raad van bestuur
Philémon Wachtelaer

Ondervoorzitter
Anne Sophie Nottebaert

Secretaris
Geert De Groote

Penningmeester
Stéphanie Lorfèvre

Leden
Petra Decouttere
Paul Dujardin
Christiane Gerlach
Ruben Goots
Nicolas Hemeleers
Jo Huygh
Anne Ledroit
Isabelle Vanhoonacker

Redactieraad
Gilles Debrun
Elodie Degavre
Nicolas Hemeleers
Kelly Hendriks
Hera Van Sande
Guillaume Vanneste
Ward Verbakel

FREELANCE
MEDEWERKERS

Vormgeving
Terry Kritis

Vertalingen
Eva Van Walle^{NL}
Alain Kinsella^{FR}
Antoon Wouters^{Product news}

Copy-writing
Charlotte Bonduel^{NL}

Copy-editing
controltaaldelete.be^{NL}
Benoît Francès^{FR}

Druk
die Keure, Brugge

A+ is een uitgave van ICASD
Informatiecentrum voor
Architectuur, Stedenbouw
en Design.

Verantwoordelijke uitgever
Philémon Wachtelaer
Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussel
www.a-plus.be

Copyrights
Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag
worden vervoelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of
openbaar worden gemaakt
in enige vorm of op enige
wijze, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming
van de uitgever. Elke auteur is
verantwoordelijk voor zijn of
haar bijdrage.

Beeldcover
AJDVIV, Cobra-depot,
Antwerpen
©Filip Dujardin

AUTEURS

Gideon Boie
is architect en medeoprichter van BAVO. Hij is gastprofessor en onderzoeker aan de Faculteit Architectuur van de KU Leuven.

Inigo Custers
is ingenieur-architect en studente architectuurschiedenis aan The Bartlett School of Architecture in Londen. Daarnaast werkt ze als deeltijds wetenschappelijk onderzoeker aan de Universiteit Gent.

Chantal Dassonville
was Adjunct-Directeur-Generaal en hoofd van de 'Cellule Architecture' van de Federatie Wallonië-Brussel tot augustus 2022.

Louis De Mey
studeerde in 2015 af als ingenieur-architect, waarna hij een periode bij Bovenbouw Architectuur en TAB Architects werkte. Vervolgens startte hij een doctoraatsonderzoek aan Universiteit Gent.

Arnaud De Sutter
is ingenieur-architect (Universiteit Gent, 2020). Hij werkt als architect en schrijft regelmatig over architectuur.

Lisa De Visscher
is ingenieur-architect. Ze was hoofdredacteur van A+ van 2017 tot 2023. Ze doceert aan de Faculté d'architecture Uliège.

Fabian De Vriendt
is ingenieur-architect. Hij studeerde in 2021 af aan de Universiteit Gent. Hij werkt als architect bij Bovenbouw architectuur in Antwerpen.

Léone Drapeaud
is afgestudeerd als architect aan de Faculteit Architectuur La Cambre Horta van de ULB. Als lid van het onderzoekscollectief Traumnovelle bestudeert ze de interacties tussen gender en ruimte.

Anne-Laure Iger
is architecte, doctoraatsstudente aan de Faculteit Architectuur van de ULB en lid van het collectief FL.5.2.

Johanna Keck
is onderzoeker en architect, afgestudeerd aan de KU Leuven, na eerdere studies in Berlijn en Bangkok.

Gérald Ledet
doceert aan de LOCI Faculteit van de UCLouvain in Brussel. Als codirecteur van Uses&Spaces focust hij op huisvesting. Hij is actief in de KIS-studio.

Amélie Poiré
is architect. Ze studeerde in 2021 af aan de École polytechnique fédérale van Lausanne (EPFL). Ze werkt bij MDW architecture in Brussel.

Marie Swyzen
is stedenbouwkundige en maakt deel uit van het Team Vlaams Bouwmeester. Eerder werkte ze voor de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen en Cluster landschap & stedenbouw.

Bart Tritsmans
doceert aan de Universiteit Antwerpen. In 2014 behaalde hij een doctoraat in geschiedenis (Universiteit Antwerpen) en bouwkunde (Vrije Universiteit Brussel).

Pieter T'Jonck
is architect. Hij schrijft over architectuur, beeldende kunst en podiumkunsten voor verschillende Belgische en buitenlandse kranten en tijdschriften.

Christophe Van Gerrewey
is architectuur- en literatuurtheoreticus. In 2014 doceerde hij aan de Universiteit Gent. Hij werkt als hoogleraar architectuurtheorie aan de École Polytechnique Fédérale de Lausanne in Zwitserland.

Hera Van Sande
is ingenieur-architect. Momenteel is ze artistiek directeur van Archipel vzw. Ze doceert aan de Vrije Universiteit Brussel en de KU Leuven. Sinds 2014 is ze partner bij Juno Architects, tegenwoordig MOP+JUNO.

Cécile Vandernoot
is een architect en auteur die zich inzet voor de erkenning van de architectuurcultuur in België. Sinds 2011 doceert ze aan de Faculteit Architectuur LOCI van de Universiteit van Leuven in Brussel en Doornik.

ADVERTEERDERS

Aliplast
Bega
Bruxelles Environnement
Leefmilieu Brussel
Delabie
Geberit
Gillion Construct
Hansgrohe
Hout Info Bois
Samenhuizen

Stone
Stûv
Techtextil
Vola
Wienerberger

ERRATUM

De foto's van het crematorium in Oostende, het project van Office KGDVS op p. 140-144, zijn van de hand van Stijn Bollaert (in plaats van Bas Princen).

Sociaal

Meesterproef

© Linde Redant en Joke Oelbrandt

Wonen

De Meesterproef is de eerste tool die door de Vlaamse Bouwmeester werd ontwikkeld. Al in 1999 gaf Bob Van Reeth hiermee voor het eerst jonge en beloftevolle ontwerpers een duwtje in de rug. Onder het meter- of peterschap van een ervaren architect en de begeleiding van deskundigen krijgen zij de kans om een eerste publieke opdracht te realiseren. Jaren later zien we dat de formule niet alleen ontwerpers, maar ook opdrachtgevers* uitdaagt om te kiezen voor creativiteit en innovatie.

Marie Swyzen

Onder begeleiding van het Team Vlaams Bouwmeester werken de opdrachtgevers aan een optimale projectdefinitie. Voor de Bouwmeester is de Meesterproef dan weer een manier om een actueel thema op de agenda te zetten. Na het succes van de vorige editie werd ervoor gekozen om in 2022 opnieuw te werken rond sociaal wonen. Samen met Wonen in Vlaanderen, de Vereniging van Vlaamse Huisvestingsmaatschappijen (VVH) en het Platform Kunst in Opdracht zette Erik Wieërs zijn schouders onder deze 13de editie. Het voorbije jaar werkten 18 jonge kunstenaars (voorgedragen en begeleid door kunstcoach Zeynep Kubat) en 47 pas afgestudeerde architecten hun voorstel voor een van de tien sociale woonprojecten uit.

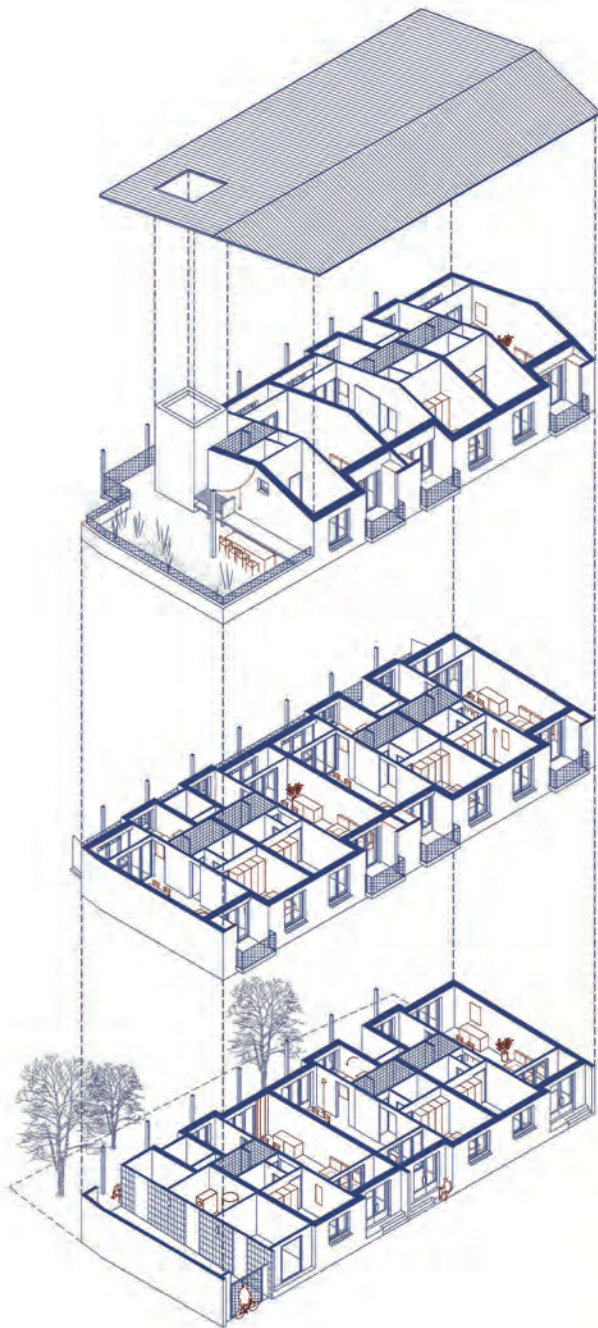
←← **MP2201** Te midden van een sociale woonwijk op de site Flierke in Puurs-Sint-Amands moeten, onder het meterschap van Lieve

Vermeiren (Vermeiren De Coster), vier bejaardenwoningen van Woonveer Klein-Brabant uit de jaren 1970 worden vervangen door zestien kleinere woonentiteiten, waarvan minstens twee aangepast voor mindervaliden. Architecten Linde Redant en Joke Oelbrandt zetten in op maximale vergroening, zichten en leesbaarheid door de twee nieuwe woongebouwen een minimale footprint te geven, een publieke weg te ontharden en zoveel mogelijk bomen te behouden. Kunstenaars Fran Van Coppenolle en Simon Masschelein voorzien in een boomgaard die verschillende vogels aantrekt en ontwerpen vogelkasten die als juwelen de gevels sieren.

↓ **MP2202** Op de Oude Cité in Galmaarden voldoen de door Providentia tot woningen verbouwde hoeves, die erkend zijn als bouwkundig erfgoed, niet meer aan de huidige normen. Samen met meter Femke Timbermont (Kras architecten) moet er een nieuwe visie op de site worden ontwikkeld. Architecten Marthe Sambaer en Louis Ocket hebben oog voor de charme van de plek en tonen dit door subtiele verschuivingen en schakelingen van volumes en daken, inhammetjes, doorsteken en zichten, informele ruimtes met bankjes en nissen ... Er gaat veel aandacht naar het wonen in relatie tot de buitenruimte. Kunstenaar Clara Spilliaert ontwierp een plukladder als sculptuur en bespeelbaar element, waarmee ze wil inzetten op sociale verbinding door het samen planten en oogsten.

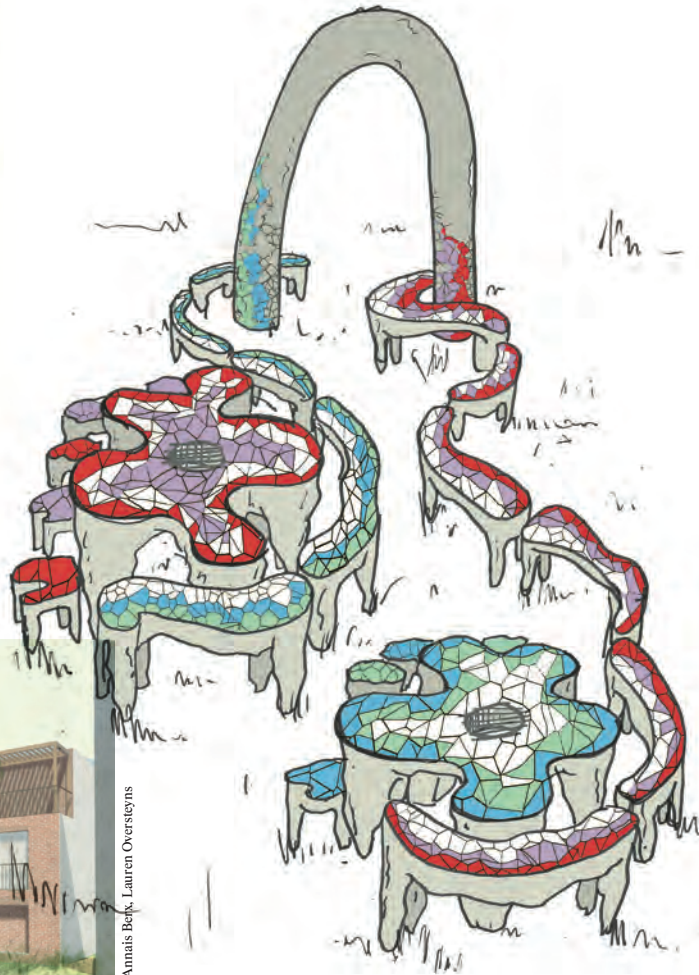

© Tessa Heynink en Lou Sanders

← **MP2203** In een woonstraat achter de Dossinkazerne in Mechelen moet een verouderd flatgebouw van Woonpunt Mechelen vervangen worden door tien appartementen voor 65-plussers: volgens peter Christopher Paesbrugge (Collectief Noord) een hele uitdaging binnen de beperkte oppervlakte en bouwdiepte van het perceel. Architecten Tessa Heynink en Lou Sanders ontwierpen naar analogie van de rijwoning een passende oplossing: tien appartementen met eenzelfde typeplan over drie bouwlagen met een collectief terras en gaanderijen onder één zadeldak.

↓ **MP2204** In de typische jarenzestigwoonwijk Herkenbosch in Sint-Lambrechts-Herk (Hasselt) wil Cordium voor de bouw van een tiental wooneenheden inzetten op duurzaamheid in al haar facetten. Gesterkt door meter Véronique Tavernier (Veld) introduceerden Annais Berx en Lauren Oversteyns een buurtpark en een buurtweg als nieuwe as in de wijk. Het gevarieerde woningaanbod, met een fijngevoelige vormtaal en gedetailleerde baksteenarchitectuur, werd georganiseerd rond een erf. Kunstenaar Alice Pandolfo maakt samen met de bewoners een sculptuur die spel en intergenerationeel contact bevordert.

© Annais Berx, Lauren Oversteyns

© Alice Pandolfo

© Hanne Aerts

⊘ **MP2205** Verspreid over de woonwijk Hamont 1 in Hamont-Achel bevinden zich tal van verouderde woningen, die met respect voor het typische karakter van de wijk uit 1963 vervangen moeten worden. Voor acht van deze woningen van Kempisch Tehuis bedacht Hanne Aerts, onder het peterschap van Thomas Willemse (Studio Thomas Willemse), een verrassend modulair concept met gedifferentieerd dakenspel, dat eenvoudig in de rest van de wijk te kopiëren is.

⊘ **MP2206** Centraal in de tuinwijk in Zele wil de Gewestelijke Maatschappij voor Woningbouw een gebouw realiseren. ‘Ontmoeting’ is het sleutelwoord voor zowel de ontwerp- als de kunstopdracht. Met Koen Schoukens (Marcel Architecten) als peter opteert architect Ziou Gao voor één groot ‘huis’ voor de wijk, met het dak als herkenbaar element. Het vrijstaande gebouw omringt hij met verschillende tuinen. De kunstenaars Melissa Mabesoone en Oshin Albrecht van Buren collectief creëren met de buurt een picknicktafel waarop recepten gegraveerd en samen bereid kunnen worden.

© Ziou Gao

← **MP2207** In Rupelmonde gaat de Gewestelijke Maatschappij voor Huisvesting Beveren samen met peter Bert Haerynck (Havana architectuur) op zoek naar een nieuwe typologie voor een inbreidingsproject aan de Broekstraat. Het aanwezige hoogteverschil is de stuwende kracht achter het concept van architect Ward Anseeuw. De rijwoningen aan de straatkant en de patio-woningen in het binnengebied voorziet hij van parkeerplaatsen die op termijn kunnen worden omgevormd tot fietsenstalling, groenaanleg of ontmoetingsruimte.

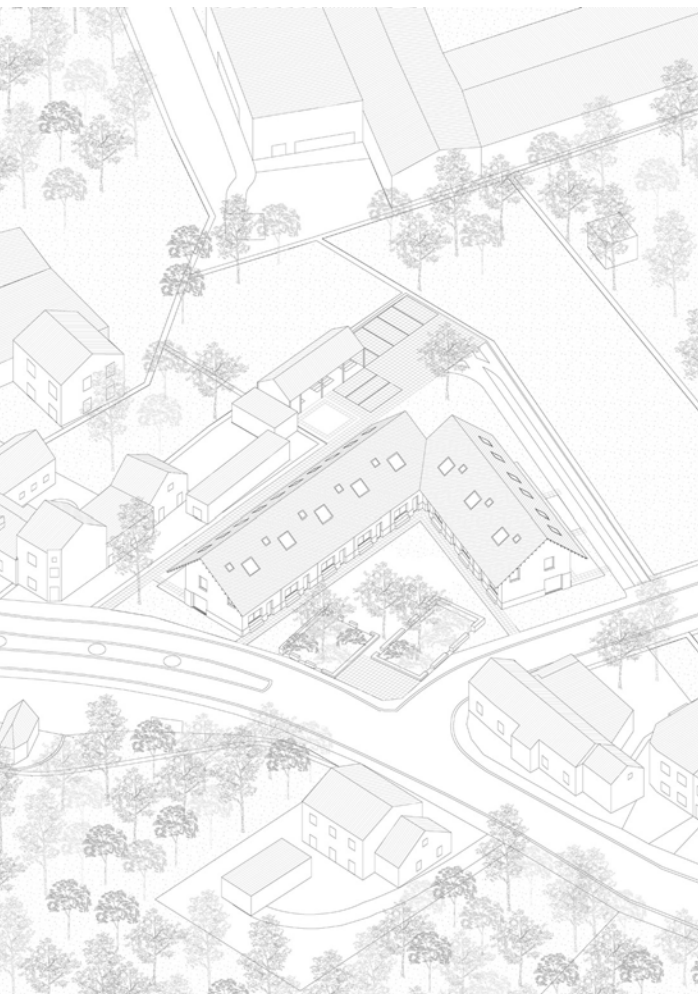
∟ **MP2208** Naast de majestueuze bomen in de Koekestraat in Sint-Truiden dringt zich een nieuwe visie op voor de zes bungalows, die zowel energetisch als qua dichtheid niet meer voldoen. Architecten Marie-Caroline Kawa en Yolente Van Brussel zien het project van Nieuw Sint-Truiden als een interessante overgang tussen de twee schalen in de buurt. Geïnspireerd door het model van de kangoeroewoning en bijgestaan door peter Jurgen Vandewalle (Dierendonckblanke architecten) omringen ze de seniorenwoningen met andere woningtypes. De gedeelde gaanderij bevordert spontane ontmoetingen en activiteiten.

© Ward Anseeuw

© Marie-Caroline Kawa en Yolente Van Brussel

© Siebrent Willems

← **MP2209** Nieuw Sint-Truiden wil een nieuwe visie voor de verbouwde vierkantshoeve aan de Grote Vinnestraat in Sint-Truiden. Architect Siebrent Willems ziet veel beperkingen in de gesloten inplanting van de huidige hoeve. Onder het toezend oog van meter Sarah Poot (Poot architectuur) draait hij de inplanting om. Door twee vleugels van de voormalige vierkantshoeve te reconstrueren, opent zich een collectief woonerf in de richting van de straat.

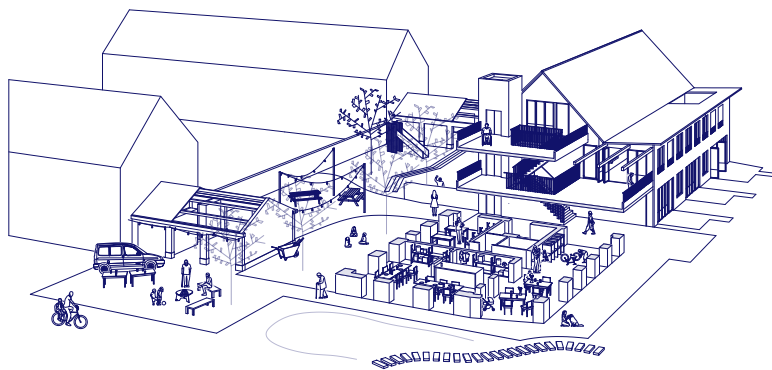
↳ **MP2210** Aan de rand van de Nieuwe Tuinwijk uit 1953 in Menen wil Woonmaatschappij Impuls Menen met peter Pieter Walraet (KPW architecten) experimenteren met een intergeneratieel woonproject. Architecten David Vrambout, Emile Marlein en Leander Decloedt kiezen voor behoud van het bestaande volume en breiden dit vooraan uit met een houtskeletconstructie die bemiddelt tussen de private woonvertrekken en de voortuinstrook. Kunstenaars Sebastiaan Willemen en Lola Daels stellen voor een Moederbos met eetbare vruchten te creëren, waarrond ze een muur met zitelementen metselen uit bakstenen van de afbraakwerken. Clémentine Vautiers voorstel 'Wafels - Burendag' heeft zowel een objectmatige als een performatieve dimensie in de vorm van kleien wafelprints en een burendag. ▲ ■●

In samenwerking met **BWMSTR**
Team
Vlaams
Bouwmeester

- * Alle voorstellen zijn te vinden op www.meesterproef.vlaanderen.
- * In dit artikel worden de namen van de sociale huisvestingsmaatschappijen vermeld zoals ze bestonden vóór de fusie tot woonmaatschappijen.

© Sebastiaan Willemen en Lola Daels

© David Vrambout, Emile Marlein, Leander Decloedt

A+ Agenda

Lectures, Talks, Exhibitions & Magazine Releases

02.04.2024	Martin Rauch & BC Architects: Building with local materials	A+ Talk, Royal Museum of Fine Arts
22.04.2024	A+307 Mixing & Stacking	Magazine release
22.04.2024	Jun'ya Ishigami	A+ Lecture, Bozar
17.06.2024	A+308 Textile & Texture	Magazine release
24.09.2024	A+309 Identity & Iconism	Magazine release
15.10.2024	Rotor: Material Flows	A+ Exhibition & Lecture, Bozar
09.12.2024	A+310 Special by Rotor: Material Flows	Magazine release

Info and tickets

a-plus.be / Bozar, Centre for Fine Arts, Rue Ravensteinstraat 33, Brussels / Royal Museum of Fine Arts, Rue du Musée
Museumstraat 5, Brussels

Beste architect, laat ons weten wat u bouwt!

De redactie van A+ krijgt graag een overzicht van de recentste, kwalitatieve projecten die in België gerealiseerd worden. Hebt u de afgelopen twee jaar een project afgerond?

Laat het ons weten! Surf naar a-plus.be/nl/dien-een-project-in.

A+ Classic

4 nummers & 1 speciale uitgave per jaar

€ 99 (incl. btw)

A+ Student/Intern

4 nummers & 1 speciale uitgave per jaar

€ 59 (incl. btw)

A+ More

1 Classic abonnement + duotickets voor lezingen, tentoonstellingen, vip-events en vernissages + toegang tot ons digitale tijdschriftenarchief

€ 250 (incl. btw)

A+ Corporate

Packagedeal met meerdere abonnementen. Meer info op a-plus.be

vanaf € 250 (incl. btw)

Abonneer je op a-plus.be/nl/abonnement. Of stuur een mail naar abonnement@a-plus.be. Dank je!
ICASD vzw - IBAN: BE25 3101 3956 3282 - BIC: BBRUBEBB

Abonneer je nu op A+!

